

Korpusna frazeologija

Povej mi s kom se družiš in povem ti ...

Polona Gantar

apolonija.gantar@ff.uni-lj.si

Poletna šola spletne slovenščine za študente
Ljubljana, 4. do 8. julij 2016

■ Korpusno jezikoslovje

- O korpusih in korpusnem jezikoslovju
- O možnosti izrabe korpusov v leksikologiji in frazeologiji

■ Frazeologija kot jezikoslovna veda

- osnovni pojmi frazeološkosti
 - večbesednost
 - ustaljenost
 - pomenska (ne)prizornost
 - jezikovnosistemske »nepravilnosti«
 - ekspresivnost, metaforičnost
 - **raziskava: frazeološke prenovitve v spletni slovenščini**
- zamejitev področja
 - frazeologija v ožjem in širšem smislu

■ Korpusna frazeologija

- leksikalna gramatika
 - sintagmatsko-paradigmatska razmerja (kolokacije)
 - Projekt Corpus pattern Analysis
- orodja za analizo večbesednih enot v korpusu
 - Besedne skice
 - skladenski in stavčni vzorci (LBS)
- Kolokacijski slovar slovenskega jezika
- Parseme shared task
- Raziskovalna naloga: Korpusna analiza fraznih glagolov

KORPUSI IN KORPUSNO JEZIKOSLOVJE

Razvoj korpusov

■ Korpusi v preteklosti

- zbirke jezikovnih podatkov

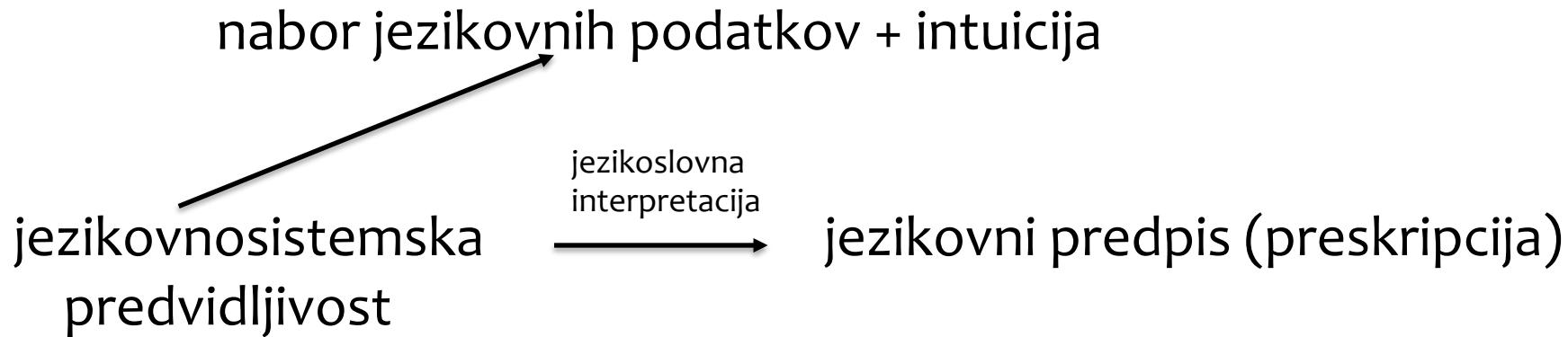
■ Korpusi danes

- obsežne elektronske zbirke jezikovnih podatkov
- računalniška berljivost besedil: možnost procesiranja jezikovnih podatkov
- standariziran zapis: označevanje korpusnih dokumentov; podatki o besedilu ločeni od besedila samega; primerljivost in tipologizacija (TEI – Text Encoding initiative)
- označenost:
 - zapis korpusa: dokumentiranost besedil
 - pripisovanje jezikoslovnih oznak: strukturna in jezikoslovna označenost

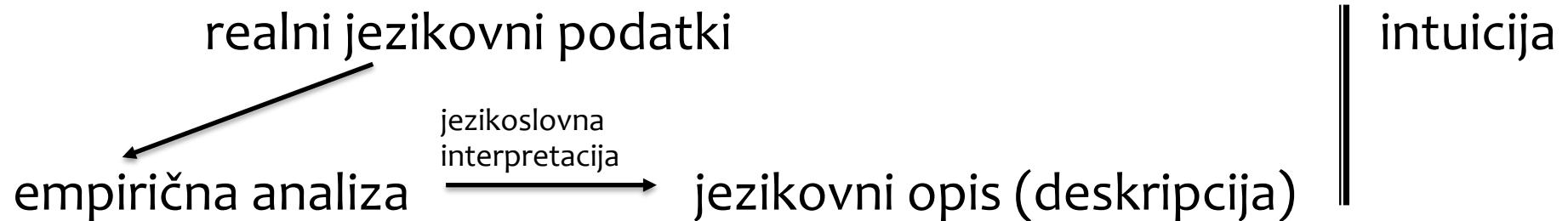
Označenost korpusov

- **struktурно označevanje**
 - tokenizacija osnovne korpusne enote – pojavnice (presledek)
 - segmentacija segmenti, npr. povedi (končno ločilo)
- **jezikoslovno označevanje** jezikoslovna interpretacija
 - lematizacija
 - list - sam. m. sp. (list-a, list-u, list-Ø; list-om; list-i, list-ov, list-e, list-om ...)
 - lista – sam. ž. sp. (list-e, list-i, list-o; list-e; list-Ø, list-am)
 - **oblikoskladenjsko označevanje** sobesedilno pogojene morfološke oznake

■ Pred- (ne)korpusno jezikoslovje

■ Korpusno jezikoslovje

intuicija

- intuicija pri pridobivanju jezikovnih podatkov pove več o tem, kako deluje intuicija, kot o jeziku samem
 - **samospraševanje** (Kaj pomeni ... ? Ali lahko rečem ...? Tega nikoli ne bi rekel ... Koklikokrat rečem?)
 - **nesprejemljivi : sprejemljivi stavki**
- intuicija rojenih govorcev je nepogrešljiva pri jezikoslovni interpretaciji podatkov

empirična analiza

Empirična analiza jezika, kot se kaže v *dejanski rabi* (empirija – izkustvo), pomeni registriranje realnega stanja in ne zanašanje na intuitivno vedenje o jeziku.

“ ... če želimo o jezikoslovju govoriti kot o znanosti, potem morajo biti raziskave omejene izključno na to, kar je mogoče v jeziku opazovati ...”

Bloomfield (30. Leta 20. stol.) revija *Language*

Možnosti izrabe korpusnih podatkov

■ Jezikoslovne raziskave

- leksikologija
- frazeologija
- leksikografija (jezikovni opis; priročniki)

- **oblikoslovje:** ty, tenku, tenks, tnx, thanks, thnx, tenx ; tviterašiti, tweeterašiti, twitterašiti ...
- **skladnja:** alfa samec; RTV prispevek
- **pomenoslovje:**
 - „I don't believe in word sense“ (Kilgarriff 2009)
 - „you shall know the word by the company it keeps“ (Firth 1975)

■ Korpusi in jezikovnotehnoške raziskave

- jezikovno rudarjenje
- strojno prevajanje
- analiza sentimenta
- prepoznavanje imenskih entitet
- skladenjsko označevanje
- semantično označevanje
- označevanje VLE

■ Sociološke raziskave

brexit – grexit... kdor ne skače ni Slovenc

■ Kulturološke raziskave

kaj je tipično slovensko ...

FRAZEOLOGIJA KOT JEZIKOSLOVNA VEDA

Frazeološke enote so večbesedne strukturno in pomensko ustaljene enote, ki glede na svoje sestavne elemente izkazujejo samostojni, od sestavnih elementov neodvisni pomen. V besedilih se uporablja predvsem za izražanje negativnega ali pozitivnega vrednotenja in so pogosto glede na nefrazeološke ustreznike stilno zaznamovane.

- **večbesednost**
- struktorna in pomenska **ustaljenost**
- pomenska neprozornost
- jezikovnosistemski „**nepravilnosti**“
- ekspresivnost in metaforičnost

- Alfa romeo, alma mater
- al dente, at hoc, a priori
- d. o. o., omg! espe
- narodnozabavni, narodno-zabavni, narodno zabavni
- naprimer – na primer; navsezadnje – na vse zadnje
- bati se, smejati se, svitati se ...

- računati na koga : računati na pamet
- priti do denarja : priti do razglednega mesta
- cukati ga : cukati ga za rokav

tokenizacija in
lematizacija!

- d. o. o., omg! espe
- al dente, at hoc, a priori
- Alfa romeo
- narodnozabavni, narodno-zabavni, narodno zabavni
- naprimer – na primer; navsezadnje – na vse zadnje
- bati se, smejati se, svitati se ...

 računati na koga	:	računati na pamet	 predložna prislovna zveza
 pritи do denarja	:	pritи do razglednega mesta	
 cukati ga	:	cukati ga za rokav	 zaimek predlog: za izražanje meje v prostoru do katere sega dejanje

■ frazni glagoli

- *up loudati* – uploadati, daunoloudati
- *up date* – updatati, updejtati

trenutno se **uploada** ampak bo še trajalo varno, da si vse slike **up loadal** na FaceBook

■ izrazi, nastali po frazeološki poti

- *piš me v uh* – pišmevuh; pišmevhovstvo
- *majke mi* – majkemi, jebi ga – jebiga
- *je bela cesta* – jebela cesta – jebelacesta
- *ne bodi ga treba* – ne-bodi-ga-treba – nebodigatreba

Majke mi, toti ni čist diht...
@merineseri midve sva v žlahti, **majkemi**

■ drugo

- *omb* - o moj bog
- *lp* – lep pozdrav
- *smsjati* – sms-jati
- *konec koncev* – koneckoncev, kratko malo – kratkomalo
- *stand up* – standup; on line – on-line – online

O MOJ BOG kaki tviti
OMG, kir popizditis dobivam

da danes zopet ne bo nič, odstraniš make **up**, daš v pižamo in skriješ pod kovter.

Najbolje pa je, ce to storis sam. Heads **up**. ¶ V Bauhausu so me gledali kot največjega

Čakam, da požegnajo, da lahko grem. Thumbs **up** za šefa, ki mi je prinesel svež rogljiček

zanimivo, omenja tudi Jacksona oz. njegovo back **up** vokalistko. ¶ La femme qui se poudre - čudovit

za novo leto ". Letni časi so res fucked **up**. ¶ Če imaš vrane v akustičnem dvorišču

če si muzikaličen te zna odpeljat daleč. Up to you. ¶ . @tjablonsky + Bojan Adamič.

pretiravali @GobaFunk ¶ @strupko sicer pa, shut **up** ! :) končno najdem podobnomislečo punco...

letih. Žalostno, da je moral priti push **up** od drugod. ¶ @BKovacec @EvaKobe24ur

je bila totalna čudovitka, hvala za stand **up** comedy šov. #soocenjeLJ ¶ Kdo je stilistka

uporabil samo VIP ¶ Današnji sanjski line **up** bi bil: Dead Boys, Dead Kennedys in kot

pa politični noži v hrbitih... Luka, grow **up** ! ¶ @petrasovdat V pričakovanju izjave, da

ne bi vedla:) ¶ Glavno, da imam še perfect mejkap **up**, ko v fejk kroksicah nesem smeti ven

<http://t.co/SB6VzUFJTt> ¶ @Pawla40 ej sam en mejhr headsup **up**, kle ni lajkov tko k na FBju! #welcome ¶

odstopil, pa ga žal nima! ¶ DROLC go home and šadap **up** !! ¶ Hehe tipa ko sem videl na odmevih sem

@BanicGregor ¶ A majo ta tedn vremenarji kšn Standup **up** comedy slučajno? Vrjetno bo zvečer bl

smešn <http://t.co/UfWN1M2tpT> ¶ Si že videl tale delček lineupa **up**, za Tomorrowland? Noooro kajne? ! :D Kdo

Izrazna in pomenska ustaljenost?

- **Kurja koža** ol ouver! Rade #Šerbedžija je Zakon!
- Omojboh... 30 sekund #Sanremo2014 pa že **kurja koža**, solzne oči...
- včeraj sem prešlatala celo zimsko kolekcijo. **kurja koža** v trenutku!
- 3cm veliko **kurjo kožo** dobim že pri trailerju, kaj šele bo.
- pa ko čuješ zvok od stare impreze ti kr **kurja koža** rata
- omg, meni kar **kurja koža** postane, ko vidim ono fotografijo
- bemu sunac, **kurja koža**, pa napete bradavičke:)
- kadarkoli se ga spomnim, me oblije **kurja polt**
- Zakaj se mi je **kurja polt** naredila, ko sem prvič poslušala Luko Mesca.
- Rusom in Kitajcem se počasi **ježi koža**, dolgo ne bodo več prenašali psihopatov.
- Ko slišim za besedo strokovnjak, dobim **kurjo kožo**.
- Na čelu države bo Gospod Janez Janša, rdeči tk kr **kurjo kožo** dobite ko ga omenim

poz.

neg.

■ variantnost sestavin

- Nizozemci so pravi **trn v peti** Slovencev.
- Ja res, ful so koristni ... kot **trn v riti** ...
- Me zanima, zakaj jim je ravno Mišič tak **trn v očesu**.

■ vrivanje besed

- **trn v poslanski peti**
- **Kosovski trn v črnogorski peti**
- zasebniki v lekarnistvu so **hud trn v peti** javnim lekarnam

■ oblikovne in skladenske spremembe

- Slaba banka je **trn v peti »oldboysom«**
- Alenka je **trn v Cerarjevi peti**

■ variantnost v besedilni realizaciji

- *kadar se ji zapiči v peto kak trn resnice, ...*
- Flirtanje je lahko nedolžen klepet, včasih pa postane igra z ognjem.
- Ne bom dovolil, da spet zaidemo v igračkanje z ognjem.
- vseeno ne pozabi biti previden: z ognjem se ni dobro igrati!

■ oblikoslovje

• besedna oblika

Je skoda usakga twita. Kr nej bodo na ignor

Čakal sem te ko kreten, ti pa me daš na ignore.

• besedna vrsta

KrNeki test ☺

prej sem kr neki fejku z krnekimi copati pa so me vcasih podplati dlje casa bolel

■ skladnja

• nepričakovani skladenjski vzorec

*Dvorni norci tudi iz sebe norce brijejo
gre za (kaj)*

• pretvorbena omejenost

*zdrava pamet *pamet je zdrava
star maček *maček je star*

besedilo

• elipsa

*mi o volku, kozel iz zelja
človek človeku volk*

• referenčnost

*delati iz muhe slona
tresla se je gora, rodila se je miš*

Pomenska (ne)prozornost?

- **star**

- star model avta
- stara mama
- staro mestno jedro
- stari običaji
- star papir
- star prdec
- stara celina
- stara zaveza

- **črn**

- črna barva
- črn oblak
- Črno morje
- črna kava
- črn kruh
- črna kronika
- črna gradnja
- črna vdova

*stara mama
dnevna soba
spalna srajca
prekmurska gibanica
pametni telefon*

?

SLO	CZ	NEM	ANG
čez čas/ sčasoma	po čase/začas	im Laufe der Zeit	in time
v hipu/v trenutku/kot bi trenil/takoj	na první pohled	im Augenblick	in (less than) no time
skrajni čas	nejvyšší čas	höchste Zeit	high time/ about time

FE kot kolektivne metafore – **frazeološki pomen**

Neneutralno izražanje

spraviti v red – uređiti
mazati si roke z (drekom) – ukvarjati se s čim neprijetnim ali kaznivim
delati iz muhe slona – pretiravati

Iz tega ne more nastati nič dobrega, kajti zaradi **umiritve razmer** raje **prikrijejo dejstva**. In v celi državi ni **pogumno politika**, ki bi dovolj **odločno** problematiziral takšno početje. To je posmeh vsem, ki so zaradi vladnih ukrepov prisiljeni **povsod** varčevati. Tudi sindikati in upokojenci **nočejo priznati resnice**, ne vidijo **daljnosežnosti problema**. Njihova **zmaga bo imela negativne posledice** za celotno Slovenijo. /.../ Skoraj neopazno je bil odstavljen prvi nadzornik HSE, eden redkih, ki **je upal opozoriti na nepravilnosti**.

Iz tega ne more nastati nič dobrega, kajti zaradi **ljubega miru** raje **pometejo smeti pod preprogo**. In v celi državi ni politika **z jajci**, ki bi **udaril po mizi** in problematiziral takšno početje. To je posmeh vsem, ki so zaradi vladnih ukrepov prisiljeni varčevati **na vsakem koraku**. Tudi sindikati in upokojenci **tiščijo glavo v pesek**, ne vidijo dlje **od svojega nosu**. **Ta zmaga bo Pirova**, poražena pa bo cela Slovenija. /.../ Skoraj neopazno je bil odstavljen prvi nadzornik HSE, eden redkih, ki je **dregnil v sršenje gnezdo**.

FE kot kolektivne metafore – **frazeološki pomen**

Neneutralno izražanje

Opis splošno človeških lastnosti, narodovih značilnosti, družbenih pojavov (narodovi stereotipi)

Sekundarna metaforizacija – FE kot povod za **ustvarjalno** in duhovito rabo.

six pack

one pack = [vampek]

spraviti v red – urediti
 mazati si roke z (drekom) – ukvarjati se s čim neprijetnim ali kaznivim
 delati iz muhe slona – pretiravati

kravav pod kožo
 naj sosedu krava crkne
 kdor ne skače ni Slovenc

ljubi svojega bližnjega ...
 ... samo pazi, da te ne dobijo

zrno do zrna ...

gluten

kamen na kamen ...

nepremičninski davek

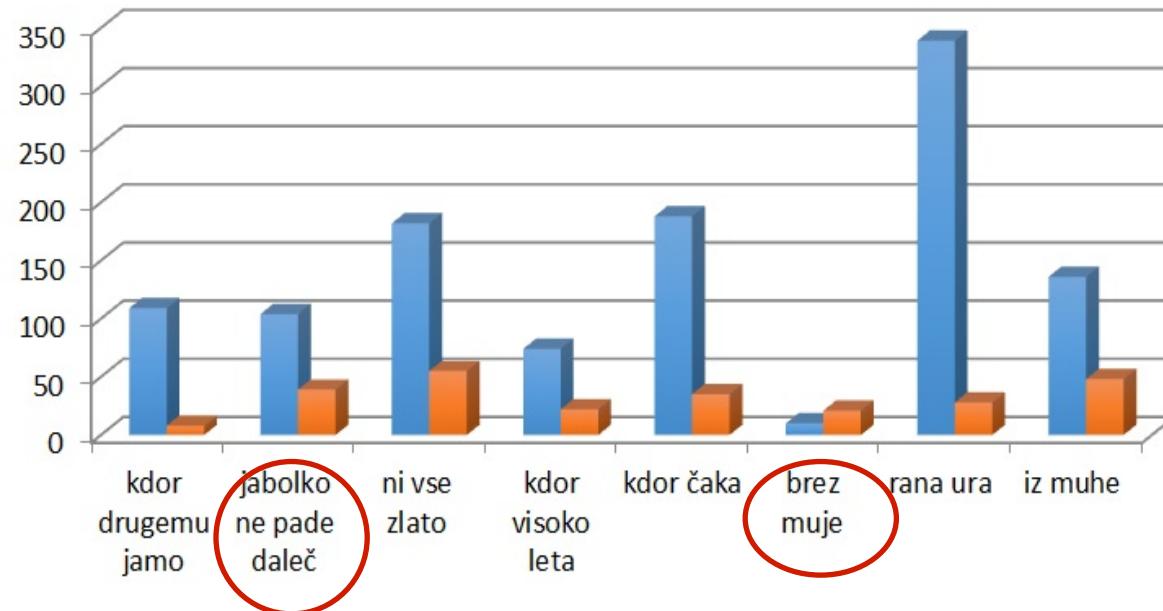
- **Konferanca Slovenščina na spletu in v novih medijih**
 - Justin, Hirci in Cantar, 2015: Rana ura, slovenskih fantov grob: analiza frazeoloških prenovitev v spletni slovenščini <http://nl.ijs.si/janes/wp-content/uploads/2015/11/JANES15-06-Rana-ura.pdf>
- **Teoretična izhodišča raziskave** (Kržišnik 1990 idr.)
- **frazeološke enote**
 - raba FE je v vsakem besedilu **opazna**
 - višja pogostnost FE je lahko znak **bogatejšega in pomensko bolj razplastenega jezika** (Kržišnik 1990)
- **frazeološke prenovitve**
 - frazeološke prenovitve kot hotene in namerne inovacijske spremembe; niso sistemske in so zato enkratne
 - spremenijo obliko in/ali modificirajo pomen
 - učinkovita prenovitev mora vzpostavljati **razvidno razmerje do pomena izhodiščne FE**, hkrati pa prinašati **nove pomenske razsežnosti**.
- **računalniško posredovana komunikacija**
 - nekorigirana sporočila
 - specifični žanri
 - elementi nestandardnosti, govornosti; inovativnost, individualnost, učinkovitost, opaznost ...

- **Namen raziskave**
 - ugotoviti zastopanost frazeoloških enot v spletno specifičnih žanrih
 - delež frazeoloških prenovitev
 - značilnosti ustvarjalne jezikovne rabe
- **Korpus**
 - izhajali smo iz podkorpusa Janes vo.3 Tweet (Fišer et al. 2014)
 - Za primerjavo smo uporabili korpus Kres (Logar et al. 2012); izločili smo internetna besedila.
- **Orodja in metode**
 - Sketch Engine (Kilgarriff et al. 2004), in sicer funkcije
 - iskanje v konkordančniku
 - urejanje besedilnega okolja in filtriranje besedil
 - besedne skice in
 - frekvenčni prikaz obravnavane FE v določenem besedilnem tipu

Obravnavane FE

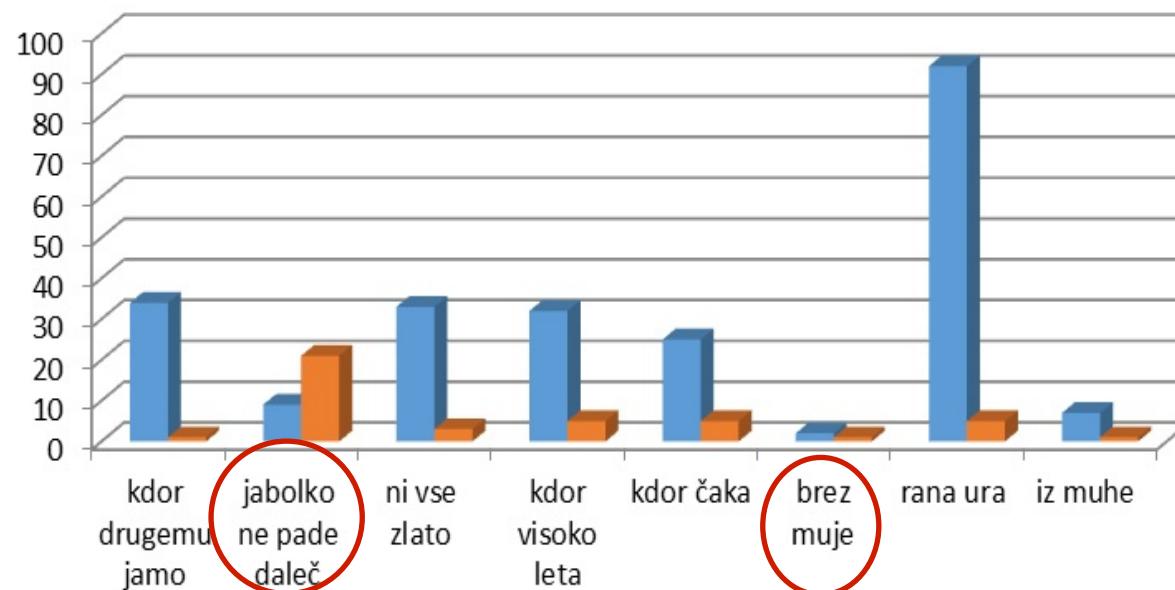
- kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade
- jabolko ne pade daleč od drevesa
- ni vse zlato, kar se sveti
- kdor visoko leta, nizko pade
- kdor čaka, dočaka
- brez muje se še čevelj ne obuje
- rana ura, zlata ura
- iz muhe delati slona

Iskalni pogoj	Korpus Janes (161 mio besed)				Korpus Kres (120,5 mio besed)			
	vse pojavitve	Izho diščne FF	preno vitve	nejasno /dobesedno	vse pojavitve	izhodi ščne FF	preno vitve	nejasno/ dobesedno
<i>k dor drugemu jamo</i>	109	59	34	12	8 (3)	7	1	0
<i>jabolko ne pade daleč</i>	104	91	9	4	39 (2)	18	21	0
<i>ni vse zlato</i>	182	146	33	3	55 (13)	48	3 (1)	4 (1)
<i>k dor visoko leta</i>	74	38	32	4	22 (3)	17	5	0
<i>k dor čaka brez muje</i>	188	155	25	10	35 (5)	27	5	3 (1)
<i>rana ura iz muhe</i>	10	3	2	5	21 (0)	16	1	4
<i>rana ura</i>	339	215	92	32	28 (5)	17	5 (2)	6
<i>iz muhe</i>	136	128	7	1	48 (11)	45	1	2
skupaj	1142	835	234	71	256 (42)	195	42 (3)	19 (2)

FE - pogostnost

Janes
Kres

FE prenovitve - pogostnost

Janes
Kres

■ ponovna aktualizacija (dobesedni pomen)

- *kdor drugemu jamo koplje, je prvega že zasul*
- *kdor drugemu jamo koplje, je grobar*
- *kdor visoko leta, je pilot/ptič/stewardesa*
- *kdor visoko leta, daleč vidi*
- *kdor čaka, ima dobre živce*
- *kdor čaka, postane star*
- *rana ura, zaspana ura*
- *rana ura, rano dan zjebe*

■ demetaforizacija -> ponovna vzpostavitev metaforičnega premika

- *iz muhe delati **Airbus/Dumbota***
- *jabolko ne pade daleč od **hruške***
- *brez muje se še **papuč** ne sezuje*
- *ni vse **zlato**, kar je **nafta** (nafta = črno zlato)*
- ***žena** ne pade daleč od drevesa*

■ križanje FE

- kdor drugemu jamo koplje, je sam svoje sreče kovač
- ni vse zlato, kar se Janezek nauči
- kdor visoko leta, se najslajše smeje
- kdor visoko leta, ne pade daleč od drevesa
- **rana ura, slovenskih fantov grob**

■ družbena aktualizacija

- kdor drugemu jamo koplje, **vlada** vanjo pade
- kdor drugemu jamo koplje... je jutri vabljen v **Rovte**
- ni vse zlato, kar je **Žižek**
- kdor visoko leta, je **Peter Prevc**
- rana ura, zlati **Rolex**

DA

• **večbesednost**

✓ popihati jo

? priti do (česa)

NE

smejati se

• **pomenska nепrozornost**

✓ star maček

stara mama
pametni telefon
potni list• **ekspressivnost, metaforičnost**

✓ (imet) dolg jezik

taščin jezik*
črna luknja*

frazeologija v ožjem smislu vključuje večbesedne enote, ki izkazujejo od sestavin neodvisen in hkrati metaforičen pomen.

- **glagoli se/ si** (prosti morfem : povratni zaimek)
 - smejati se* (prosti morfem)
 - umivati koga – umivati se (be)* (povratnost – zaimek)
 - predvidevati kaj – kaj se predvideva* (tvornost/trpnost)
 - delati kaj : delati se* (pomenska razlikovalnost)
- **frazni glagoli**
 - gre za (koga/kaj)*
 - priti do (česa)*
 - računati na (koga/kaj)*
- **zveze s pomensko oslabljenimi glagoli**
 - delati družbo*
 - dati mir*
 - vzeti na znanje*
- **zveze s slovničnimi/funkcijskimi sestavinami**
 - v zvezi z/s, v bistvu, z drugimi besedami ...*
 - ne glede na, za razliko od ...*
 - bolj ali manj, sem in/pa/ter tja ...*
 - po eni strani - po drugi strani ...*

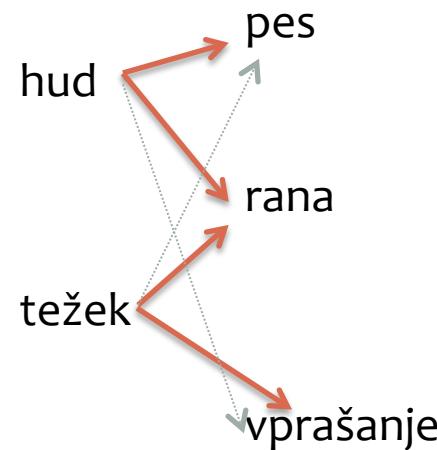
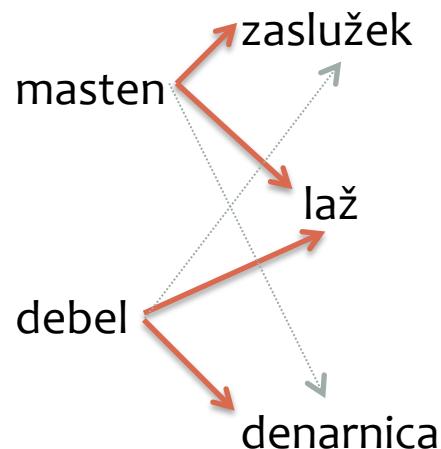
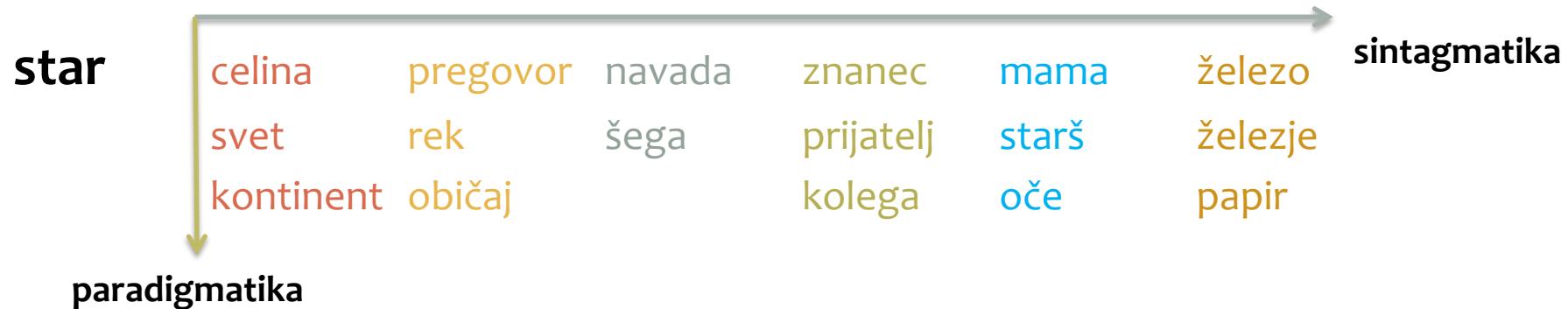
KORPUSNA FRAZELOGIJA

„you shall know a word by the company it keeps“ (Firth 1957: 11)

„I don't believe in word senses“ (Kilgarriff 1997: 91)

- Pomen kot zaključena enota ne obstaja, obstajajo zgolj **pomenske tendence**. (Hanks 2013)
- Pomenske tendence besed vplivajo na **izbire v svojem besedilnem okolju**.
- Vsak pomen se oblikuje **v konkretni govorni situaciji** in je odvisen od vsakokratnega jezikovnega in zunajjezikovnega **konteksta**.
- Pomeni so neposredno povezani z **vzorci, strukturami in frazeološkimi enotami**, v katerih se pojavljajo.
- Izbera pomena, kjer koli v besedilu, ima odločilen vpliv na okoliške izbire. (J. M. Sinclair, *Corpus Concordance Collocation*, 1991)

„you shall know a word by the company it keeps“ (Firth 1957)

koža

(samostalnik)

Kres frekvenca = 20,475 (170.0 na milijon)

 Iskanje
 Seznamni
Besedne skice

 Tezaver
 Najdi X
 Primerjalne
 skice
 O korpusu
 ?

 Shrani
 Spremeni
 nastavitev
 Grupiranje
 Razvrsti
 Relacije
 Več podatkov
 Manj podatkov

kolokator

frekvenca
št. pojavitev v
korpusustatistična
jakost
(salinece)

Constructions	S_kakšen?	6,088	2.0	S_predl-pred	4,540	2.5	S_s-koga-česa	4,079	2.9	S_koga-kaj	2,082	3.2
S_bit_i_s5	237	2.2		občutljiv	363	9.79	pod	471	8.07	nega	362	9.71
				suh	451	9.73	skozi	153	7.62	staranje	153	9.6
				gol	177	9.1	na	1,882	5.98	čvrstost	36	8.04
				masten	130	8.97	brez	83	5.36	tip	191	8.03
				gladek	112	8.68	prek	11	4.86	čiščenje	83	7.99
				ovčji	84	8.63	iz	191	4.83	plast	116	7.98
				pomarančen	79	8.49	čez	23	4.77	vnetje	62	7.76
				razdražen	69	8.44	do	115	4.72	luščenje	29	7.75
				nečist	55	8.37	preko	6	4.26	predelovalec	26	7.62
				lasten	308	8.29	z	423	4.19	prožnost	29	7.54
				napet	68	7.91	po	124	3.82	elastičnost	26	7.54
				zrel	70	7.88	v	692	3.77	videz	104	7.52
				trd	102	7.87	za	259	3.57	barva	289	7.51
				živalski	84	7.81	ob	30	3.11	vlaženje	23	7.45
				razpokan	44	7.79	od	21	2.19	draženje	25	7.43
				čvrst	53	7.76	k	7	1.85	obnavljanje	28	7.42
				nežen	72	7.64	zaradi	6	1.61	povrhnjica	21	7.25
				izsušen	39	7.61	med	11	1.59	strojenje	19	7.23
				kozji	39	7.55	o	7	0.28	površina	125	7.21
				debel	83	7.52				ten	20	7.17
				mehek	67	7.46				občutljivost	28	7.14
				zdrav	113	7.42				srbenje	19	7.12
				srbeč	30	7.29				tonus	18	7.09
				utrujen	46	7.27				okužba	43	7.03
				poškodovan	47	7.23				vlažnost	20	7.02
										hladiti	11	6.71

Rezultati iskanja

Število rezultatov: 199

Iztočnice:

- [študentski](#)

Kolokacije:

- [\[pretežno\] pretežno študentski](#)
- [\[študentski\] študentski servis](#)
- [\[študentski\] študentski dom](#)
- [\[študentski\] študentski bon](#)
- [\[blok\] študentski blok](#)
- [\[mlad\] mlad in študentski](#)

Q študentski

študentski
študentski in
študentski blok
študentski center
študentski dom

Q študentski

študentski
pridevnik

študentski bon
pridevnik₀ + samostalnik₀

- Študenti se bodo tako s **študentskimi boni** lahko še naprej prehranjevali tudi med počitnicami.
- Več kot 90 odstotkov anketiranih študentov mariborske univerze se prehranjuje s **študentskimi boni**, pri čemer večini zadošča 20 bonov na mesec.
- Pa vendar kljub manjšim težavam ostaja prehrana na **študentske bone** priljubljena in izkoriščena možnost.
- V zakon je bila dodana tudi sankcija prepovedi prodaje **študentskih bonov** za dobo najmanj enega in največ treh mesecev.
- Po skoraj dva meseca trajajoči gneči in zmedi pred poslovalnicami za nakup **študentskih bonov** prodaja bonov sedaj poteka nemoteno.

<http://bkssj.cjvt.si/>

KSSJ:

- avtomatsko izluščeni podatki za 2.500 iztočnic iz LBS + avtomatsko izluščeni podatki za novih 2.500 iztočnic

BKSSJ (trenutno):

- 2.500 iztočnic
 - 2.310.100 kolokacij
 - 72.117 struktur
 - 5 zaledov/kolokacijs

Corpus Pattern analysis (Hanks)

- Projeciranje pomena iz sobesedila na posamezno besedo v korpusu -> Pattern Dictionary of English Verbs
- Theory of Norms and Exploitations[♦] (Hanks 1994, 2013; Hanks in Pustojevsky 2004, 2005).
 - osnovni vzorci (norms)
 - skladenjske realizacije (alternations)
 - ustvarjalne rabe (exploitations)

- **[[Human 1]] adore [[Human 2 | Deity | {Animal = Pet}]]**
[[Human 1]] has extremely strong positive emotions with regard to [[Human 2 | Deity | {Animal = Pet}]]
- **[[Human]] adore [[Entity | Eventuality]]**
[[Human]] enjoys [[Entity | Eventuality]] very much
- Pivovarna Laško bo vložila pritožbo.
[Human | institution] vloži [{Entity = Document}]
[Human | institution] predloži/da [{Entity = Document}] z namenom sprožiti določen postopek

♦Teorija jezikovnih konvencij in možnosti njihove izrabe

<http://pdev.org.uk/#browse?q=%f=C>

stavčni vzorci v leksikalni bazi za slovenščino

PATTERN: [[Human 1 = Health Professional]] vaccinate [[Human 2 = Patient]] {{against [[Disease]]}}

IMPLICATURE: [[Human 1 = Health Professional]] injects a vaccine into [[Human 2 = Patient]] to produce immunity against [[Disease]]

cepit glagol

če se ČLOVEK cepi, prejme CEPIVO proti določeni BOLEZNI |alij| če ZDRAVNIK cepi ČLOVEKA, mu v telo vnese CEPIVO proti določeni BOLEZNI

- kdo cepi
- kdo se cepi
- kdo se cepi proti čemu
- kdo cepi koga/kaj
- kdo cepi koga proti čemu
- kdo cepi koga s čim

avtomatsko pridobivanje stavčnih vzorcev izkorpusa

gramatična relacija	vzorec v LBS	glagol	korpusni primer
V_S_V_O3	<v>kdo/kaj G komu</v>	čestitati, zoperstaviti, dvoriti, gospodinjiti, pridružiti	Bushu je ob <k>izvolitvi</k> <i>čestital</i> tudi palestinski voditelj Jaser Arafat. Ne kar hitro, pošteno so si vzeli čas in mi dvorili, kot se spodobi.
V_S_V_O3_O2	<v>kdo/kaj G komu koga/česa</v>	ne dovoliti	»On mi tega ne dovoli .«
V_S_V_O3_O4	<v>kdo/kaj G komu kaj</v>	predlagati, preprečiti, nakloniti, prekrižati	Bela mačka mi je prekrižala pot, mogoče bi bilo dobro vplačati loto.
V_S_V_O4_predl	<v>kdo/kaj G koga/kaj + predlog</v>	obvarovati, odvračati, predvidevati	Liz se ni pritoževala, niti ga ni skušala odvračati od tega
V_lahko-G		privoščiti	»Naslednje logično vprašanje: si lahko privoščiva vzdrževanje dveh gospodinjstev?
V_gl_Cit		pojasniti	A tudi tam so nas zavnili zaradi istega razloga," nam je pojasnil župan Jazbec.

čestitati (glagol)

Gigafida

Constructions

O_tretja_oseba	4,134	1.10
O_nedoločnik_cs	1,772	4.70
V_lahko_G	909	10.90
O_povratni_si	600	4.70
O_povratni_se	525	0.60
V_S_V_O3	516	47.80

O_tretja_oseba (glagolske zveze z sebkom v dajalniku)

*boli koga kaj
svita se komu kaj
briga koga*

O_nedoločnik_cs (zveze z faznimi in modalnimi glagoli)

*morati, začeti, želeti, hoteti, nameravati ...; treba je [opozarjati,
čestitati ...]*

V_lahko_G (zveze z modalnimi prislovji)

lahko računate, predvidevate ...

O_povratni_si (zveze s povratnosvojilimi zaimki oz. morfemi)

smejati se; upati si/se

V_S_V_O3 vzorec: Sam-Glag-Sam3

kdo čestita komu

gojiti

(*glagol*)

kom-čem g5 4165

<u>S v-d g5</u>	<u>2579</u>	5.1
<u>S na-d g5</u>	<u>1192</u>	5.9
<u>S po-d g5</u>	<u>220</u>	1.8
<u>S ob-d g5</u>	<u>88</u>	2.3
<u>S pri-d g5</u>	<u>59</u>	1.1
<u>S o-d g5</u>	<u>27</u>	0.6

S_v-d_g5

gojiti v [rastlinjaku, lončku nasadu, vrtnariji]
gojiti v [ribogojnici, akvariju, epruveti]
gojiti v [Sredozemlju]

S_na-d_g5

gojiti na [plantažah, gredicah, vrtu, balkonu]
gojiti na [farmi, posestvu]
gojiti na [Kitajskem, Primorskem]

S_po-d_g5

gojiti po [vrtovih]

S_ob-d_g5

gojiti ob [opori]

S_pri-d_g5

gojiti pri temperaturi [x] stopinj

S_o-d_g5

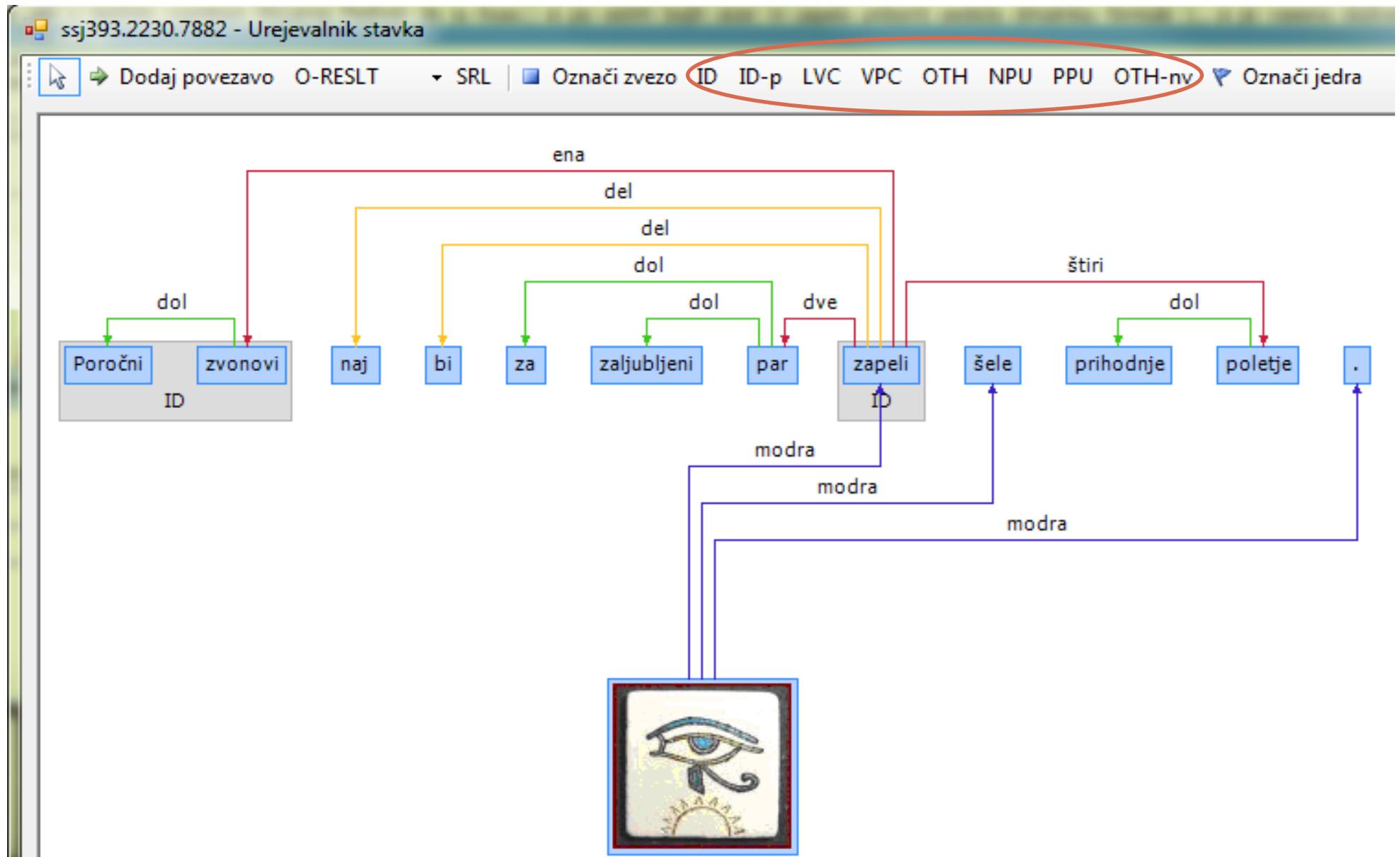
gojiti stereotipe o [harmoniki]
gojiti predsodke o [duševnem zdravju]

PARS[≡]ME

PARSing and Multi-word Expressions

<http://typo.uni-konstanz.de/parseme/>

- interdisciplinarna raziskovalna mreža v okviru evropske COST akcije
- računalniško procesiranje večbesednih enot
- standardizacija
- vključevanje v medjezikovno primerljive procesljive jezikovne vire
- PROJEKT: izdelava učnega korpusa z označenimi glagolskimi večbesednimi enotami za 20 jezikov (slovenščina, nizozemščina, grščina, bolgarščina ...)
 - mednarodni standari in metode označevanja (Guidelines for annotators)
 - označevalnik: SentenceMarkupSystem
 - VLE:
 - glagolski frazemi (in pregovori) – ID (*stopiti na žulj*)
 - zveze s pomensko izpraznjenimi glagoli – LVC (*sprejeti odločitev, biti v dvomih ...*)
 - predložni glagolski frazemi/frazni glagoli – VPC (*priti do – 'doseči; trpeti za - 'oboleti'*)
 - drugi glagolski frazemi - OTH

- **analiza predložnih glagolskih zvez z vidika prepoznavanja večbesednih leksikalnih enot**
- **izbira korpusa/vzorca**
- **orodje za analizo:** SkE: besedne skice
- **izhodišče raziskave:** glagol + (konkretni) predlog
- **CQL:** [tag="Gg.*"] [word="pod"] ali [tag="Gg.*"] [tag="D.*"]
- **urejanje konkordančnega niza**
- **prenos v excelovo datoteko**
- **analiza ...**

- sedeti pod borovcem
- [popustiti, sesesti se, klecniti ...] pod bremenom
- [dogajati, imeti, potekati ...] pod budnim očesom (koga/česa)
- podpisati se pod kaj – 'strnjati, podpirati,
- ...

- ČERMÁK, František, 2001: Substance of idioms: perennial problems, lack of data or theory? *International Journal of Lexicography* 14/1. Oxford: Oxford University Press. 1–20.
- ČERMÁK, František, 1985: Frazeologie a idiomatika. František Čermák, Josef Filipc: *Česká lexikologie*. Praha: Academia. 166–248.
- FIRTH, John, R., 1957: Modes of Meaning. *Papers in Linguistics*. London: Oxford University Press. 1934–51.
- GANTAR, Polona, Iztok KOSEM and Simon KREK, 2016: Discovering Automated Lexicography: The Case of the Slovene Lexical Database. *Int J Lexicography* (2016) 29 (2): 200-225 doi:10.1093/ijl/ecw014
- Gantar, Popolna, 2007: Stalne besedne zveze v slovenščini: korpusni pristop. Ljubljana, Inštitut za slovenski jezik Fran Ramovša ZRC SAZU
- GANTAR, Polona, 2008: (Slovenska) leksika med leksikonom in slovnico. *Jezik in slovstvo* 53/5. 19–35.
- HANKS, Patrick, 2013: *Lexical Analysis: Norms and Exploitations*. Cambridge: MIT Press.
- KREK, Simon, 2012: New Slovene sketch grammar for automatic extraction of lexical data. *SKEW3*, tretja mednarodna delavnica orodja Sketch Engine, Brno, Češka, 21-22. marec 2012.
- KREK, Simon, 2015: Leksikografska orodja za slovenščini: slovница besednih skic. Gorjanc, V., Gantar, P., Kosem, I. in Krek, S. (ur.): Slovar sodobne slovenščine: problemi in rešitve. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete UL. 358-378.
- KREK, Simon in KILGARRIFF, Adam, 2006: Slovene Word Sketches. Erjavec, T., Žganec Gros, J. (ur.): *Proceedings of the 5th Slovenian and 1st International Languages Technology Conference*. Ljubljana, Slovenia. 62–67.
- KRŽIŠNIK, Erika, 1990: Tipologija frazeoloških prenovitev v Cankarjevih proznih besedilih. *Slavistična revija* 38/4. 399–420.
- KILGARRIFF, Adam, 1997: »I Don't Believe in Word Senses.« *Computers in the Humanities* 31(2). Str. 91–113.
- SINCLAIR, J. M., 1991: *Corpus, Concordance, Collocation*. Oxford: Oxford University Press.
- Verdonik, D. (2015): Jezikovnoteoretska načela v korpusnem jezikoslovju. *Slovenščina 2.0*, 3 (1): 1–27.
- ŽELE, Andreja, 2012: *Pomensko-skladenjske lastnosti slovenskega glagola*. Zbirka Linguistica et philologica. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU

Hvala za pozornost ☺

apolonija.gantar@ff.uni-lj.si